

Slutreplik till Maria Karlsson. Om Förintelsens lärdomar

OLOF BORTZ*

EHESS och Uppsala universitet

I sin replik till mitt genmäle klargör Maria Karlsson delvis våra olika ingångar till frågan om Förintelsens eftermäle.¹ Med denna slutreplik hoppas jag kunna förtydliga problematiken ytterligare. Det jag framhöll i mitt genmäle var att det vi i dag kallar Förintelsen uppmärksammades av ett flertal aktörer och organisationer under 1940- och 1950-talen, i Sverige, USA, Israel och en rad andra länder. För vissa stod det judiska folket, dess tragedi och samtida behov i centrum. Andra betonade det universalistiska paradigmet som bland annat motiverade deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna 1948. I många fall existerade båda tolkningar sida vid sida.

Karlsson bekräftar de försök att tolka och uppmärksamma Förintelsen efter andra världskriget som jag pekade på, men invänder att dessa inte var signifikativa för respektive länders historiekulturer. I sin första text hävdade Karlsson att detta hade att göra med okunskap. I sin replik verkar hon luta åt ointresse. Genom båda dessa invändningar mot mina resonemang gör hon viktiga poänger. Det fanns under de första decennierna efter andra världskriget inget allmänt och storskaligt västerländskt intresse för Förintelsen och dess särdrag, särskilt inte om man jämför denna period med 1900-talets sista decennier och 2000-talets början. Att flera av de individer som skrev om sina upplevelser eller forskade om folkmordet till en början upplevde motgångar eller ointresse är också viktigt att framhålla, som Karlsson gör (Charlotte Delbo valde dock själv att låta sitt manus ligga i två decennier). I min mening blir detta dock bara anmärkningsvärt om vi använder senare tiders Förintelseintresse som måttstock. När det däremot gäller vikten av att forska vidare om frågor rörande historiska lärdomar är jag och Karlsson överens.

* Fil. dr i historia

1. Maria Karlsson, "Replik på Olof Bortz", *Historisk tidskrift* 142:1 (2022).